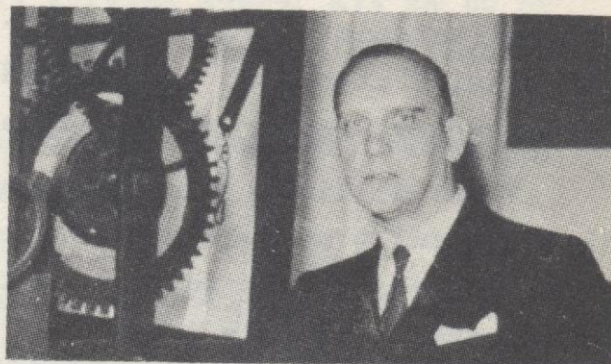

KLAGA PÅ ACKORD

av museiassistent Yngve Johansson

För den som haft att göra med industriell drift av något slag utgör rubrikens innehåll en all-daglig företeelse. I alla tider har väl tvister uppstått om den rätta värderingen och betalningen av ett arbete, och problem i samband härmed kommer väl aldrig att helt kunna elimineras.

I detta sammanhang kan det vara intressant att ta del av gamla skrivelser, som belyser, hur äldre tiders hantverkare här på varvet beklagade sig över dåliga ackord eller "beting". Och i sanning hade de - som vi skall se - skäl att klaga. Först vill jag tala något om dåtidens arbetsförhållanden. På varvet arbetade på "beting" dels yrkeshantverkare, dels båtsmän, bland vilka även fanns en del yrkesmän. På ackord arbetade också militärmanskap från garnisonen, speciellt från Marinregementet. Dessa senare sysselsattes som regel med grovarbete, såsom sågning av virke. Slutligen fanns en stor grupp livstidsfångar och en del krigsfångar. Yrkesmän och militärmanskap hade förutom sin styckeverksförtjänst en årslön av 4 tunnor råg, vilken del av lönen gemenligen kallades brödet. Dessutom betalades under 1700-talet ca 40 riksdaler per år, en lön, som skulle räcka även till

lärlingarna, som arbetaren sålunda själv avlönade.

Som exempel på forna tiders klagomål över för låga "beting" vill jag citera en skrivelse från 1799. Det gällde borrhning av hål för naglar i ett fartygsnybygge, ett 74-kanonskepp, som byggdes på Lindholmen. Arbetskraften utgjordes av båtsmän. Enligt beslut av den 3 juli 1799 skulle varje borrhål betalas med nio runstycken. Och ett runstycke var 1/60 av en riksdaler. Hålen, som skulle borrh för hand i ekbordläggningen och genom spanten, var ca 1 à 1½ m. djupa och ca 3" i diameter. Den 15 juli inlämnade emellertid båtsmännen en skrivelse med klagomål till varvschefen. Denne vidarebefordrade i skrivelse klagomålet till Kungl. Committen, vilken institution hade det ekonomiska överinseendet över Flottan. Kommitte-ten hade sitt säte i det hus vid Alamedan 12, som i dagarna rivits.

Skrivelsen från varvschefen lydde:

Ödmjukt Memorial!

Som de til Nagelbårrningen på Beting utsökte Båtsmän hafva samfällt anmält, det de med detta svåra Arbete omöijeligen kunna uthärda synnerligen som oagtdt de ifrån klockan 4 på morgonen til sena aftonen ouphörligen ifrigt arbeta, likväl icke förmå uppnå högre förtjenst än 8 à 12 sk. om dagen. Altså och då jag sjelf ägt tillfälle utröna, at denna anmälan til alla delar öfverensstämmer med värckeliga förhållandet, Så kan jag icke undgå Ödmjukeligen anhålla, at desse Båtsmän til lisa och förtjent skälig uppmuntran under detta dryga och mödosamma Arbete, måtte få åtnjuta wanligt bröd af Kronan emot Ärsättning efter Krono värde, som af deras stycke förtjenst innehållas för. Med detta förbättrade vilkohr hafva de förklarar sig villige, at ehuru knapp utkomsten härvid ändock är, Arbetet fullfölja. Carlskrona den 15 Juli 1799.

Rudolf Cederström

/PM Pravidz

De föreslagna åtgärderna blev bifallna. Och detta innebar sålunda, att man enbart för brödet gjorde arbetet - som omfattade borring av c:a 20.000 hål - färdigt.

forts. nästa sida!

På bilden har timmerman Olof Ohlsson placerat en navare framför en tvärsektion av en skeppssida, som tillhört 82-kanonskeppet Carolus XI, vilket byggdes i Karlskrona år 1679.

Går man innanför skeppssidan och studerar det gedigna hantverksarbetet, måste man beundra de män, som utan hjälp av maskiner eller andra tekniska hjälpmedel utfört detta arbete.

En annan skrivelse med klagomål, som talar för sig själv, skall citeras. Det gäller repslagarna, som år 1830 vände sig till Kongl. Maj:t - om med resultat vet jag ej.

Skrivelsen lydde:

Stormäktigste Allernådigste Konung

Den olikhet i aflöningsförmåner och tjenstgöringsskyldighet som äger rum emellan oss och öfrige handtverkare vid Kongl. Skepps Varfvet härstädes, lem-nar oss en skälig anledning att härmed i djupaste underdånighet hemställa, om icke Eders Kongl. Majt, efter öfvervägande af de omständigheter wi här underdånigst drista anföra, skulle täckas i Nåder bereda oss en af billigheten påkallad jemkning i våra åligganden, så framt någon tillökning i vår aflöning icke kan beviljas, på det wi icke må taga större tunga af vår tjenst, än öfrige i Skepps Varfvets tjenst warande Handtwerkare.

Lika med Varfvets Segelsömmare Gesäller, åtnjuta vi, utom Spannmål, Sex Rd B^o i månatlig Lön, jemte Styckeverksförtjenst efter taxa för de arbeten, som af oss i Reparebanan förrättas, och härmed skulle wi visserligen finna oss fullt belåtna, om icke det jemväl wore oss ålagdt, att bestrida pumpning och wakhållning i flottan - en skyldighet, från hvilken öfrige arbetare wid handtverksstaten äro frikallade och ensamt tillhör oss, samt är desto kännbarare, som wi derför icke åtnjuta den ringaste ersättning, oaktadt wi derwid hvardera sysselsättas minst tio dagar och lika många nätter i månaden, så väl heligt som söckent.

Skulle åter, emot förmodan, lönen anses såsom ersättning för nämnde åliggande, woro wi med vår Styckeverksförtjenst sämre lottade, än icke allenast Segelsömmare och öfrige Kronans Handtverks Gesäller, utan äfven de minst lönte Timmermännen, ty alla desse hade då både högre aflöning än wi, och njuta frihet nätter och helgdagar, då wi i stället i tour få hålla vakt och förrätta pumpning, samt widkännas större kostnad för kläders slitning genom den trägnare tjenstgöringen. Den minst lönte Timmermannen har i daglön 16 sh. banco, som gör i månaden minst Åtta Riksdaler, då wi i styckeverksförtjenst endast kunna räkna omkring Fyra Rd, sedan wi sjelfve sökt bekosta de gossar, som begagnas till hjulwändare i Banan, och hvilka i icke obetydlig mån dela vår förtjenst. Segelsömmare Gesällen åtnjuter i daglig styckeverksförtjenst omkring 12 sh. eller Sex Rd i månaden utom sin månadslön, och således mera än wi. Wi kunna således icke tro annat, än att Månadslönen för oss, likasom för Segel-

sömmarne, utgör en fyllnad i den ringa arbetsförtjenst, som oss efter Taxa består, och ingalunda någon ersättning för den oss serskildt ålagde tjenstgöring med pumpning och wakhållning, hvilken tjenstgöring också är så mycket svårare, som wi, efter hållen wakt om natten, måste, utan att få njuta någon hvila, begifva oss till arbete i banan, och icke möjligen kunna ega den arbetskraft och förmåga, till bestridande af våra arbeten, som om hvilat varit oss förunnad, hwaraf också följer, att wi, med minskade krafter, förmå skaffa oss mindre arbetsförtjenst.

Wi wåga, med stöd af förenämnde omständigheter, alltså i djupaste underdånighet hemställa, om icke pumpningen och wakhållningen i flottan må såsom tillförene skett, få utgöras af Båtsmän, och wi derifrån frikallas utan rubbning af våra nu innehafvande aflöningsförmåner, hvilka någorlunda äro jemförlige med hvad som består öfrige Handtwerks Gesäller, eller, derest wi wid ifrågawarande skyldighet skulle anses böra bibehållas, Eders Kongl. Majt skulle i Nåder tackas billigt vara, att derföre förskaffa oss någon wedergällning, motsvarande den svårare tjenstgöring, som derigenom tillskyndas oss såväl nattetid som helgedagar, för hvilka annat kronans manskap åtnjuter dubbel dagspenning.

Med djupaste wördnad etc. framhärdar

E.K.M^s

Allerund. undersåtar

(Undertecknad af alla Repsl. Gesällerna, med undantag av Gesällen Viréen.)